

10 jaar bescherming Grote Gele Kwikstaart

Het afgelopen jaar was het 10^e jaar waarin wij door middel van nestkasten bescherming hebben geboden aan de Grote Gele Kwikstaart in ons werkgebied. Door Herman Nijland werd een luifelkast ontworpen speciaal voor de Grote Gele Kwikstaart. De eerste kastjes werden geplaatst in 1992 en nu in 2001 zijn op een 20-tal locaties 40 kastjes opgehangen. De kasten zijn opgehangen aan bruggen langs de Dinkel, Theusinkbeek, Omleidingkanaal en op de waterzuivering te Losser. Per locatie zijn steeds 2 kastjes opgehangen zodat de vogels bij een vervolgbroedsel kunnen uitwijken naar een schone nestplaats. Met uitzondering van 1993 hebben ieder jaar de vogels in onze nestkasten gebroed met minimaal 1 en maximaal 8 broedparen.

Aanleiding tot het plaatsen van onze nestkasten was het feit dat regelmatig broedsels van de Grote Gele Kwikstaart mislukten door predatie of verstoring. Een keer werd geconstateerd dat een Koekoek de Grote Gele Kwikstaart had uitgekozen als pleeggezin.

Hoeveel paren er per jaar gebroed hebben en wat de broedresultaten waren is in onderstaand schema te zien. E= aantal eieren, J= aantal jongen, U= aantal uitgevlogen jongen.

Jaar	aantal paren	Totaal aantal broedsels	1 ^e broedsels	2 ^e broedsels	3 ^e broedsels	4 ^e broedsels	Mislukte broedsels	Broedresultaten totaal	Broed-succes
1992	1	1	1 E J U 6 6 6	0 E J U	0 E J U	0 E J U	0	E J U 6 6 6	1e 6.0
1994	5	16	5 E J U 22 17 17	5 E J U 21 16 16	4 E J U 12 12 11	2 E J U 4 4 4	2	E J U 59 49 48	1e 3.4 2e 3.2 3e 2.8 4e 2.0
1995	6	17	6 E J U 32 29 29	6 E J U 25 24 20	4 E J U 18 18 18	1 E J U 2 2 0	2	E J U 77 73 65	1e 4.8 2e 3.3 3e 4.5 4e 0.0
1996	8	16	8 E J U 39 33 29	5 E J U 24 22 22	3 E J U 15 14 13	0	1	E J U 78 67 65	1e 3.6 2e 4.4 3e 4.3
1997	7	14	7 E J U 32 29 29	5 E J U 19 18 18	2 E J U 9 6 6	0	2	E J U 60 53 53	1e 4.1 2e 3.6 3e 3.0
1998	6	11	6 E J U 30 30 25	3 E J U 11 11 11	2 E J U 7 7 7	0	1	E J U 48 48 43	1e 4.2 2e 3.7 3e 3.5
1999	4	8	4 E J U 20 20 20	3 E J U 13 8 8	1 E J U 5 0 0	0	2	E J U 38 33 28	1e 5.0 2e 2.7 3e 0.0
2000	4	8	4 E J U 19 15 15	3 E J U 16 15 15	1 E J U 5 5 5	0	1	E J U 40 36 35	1e 3.8 2e 5.0 3e 5.0
2001	6	9	6 E J U 33 31 30	6 E J U 27 27 27	2 E J U 6 2 1	1 E J U 3 3 3	1	E J U 69 62 60	1e 5.0 2e 4.5 3e 0.5 4e 3.0
Tot.		106	47 E J U 233 210 200	36 E J U 156 141 137	19 E J U 77 64 61	4 E J U 9 9 7	12	E J U 475 427 403	1e 4.3 2e 3.8 3e 3.2 4e 1.8

Tabel 1: overzicht broedsucces van de Grote Gele Kwikstaart in Losser van 1992 t/m 2001

Broedsucces

Zoals te zien in het schema zijn er gemiddeld per broedpaar per jaar 8.57 jongen uitgevlogen, berekend over de laatste 10 jaar. Dit is een vrij hoge score. Voor de omgeving van Winterswijk lag dit beduidend lager, n.l. 3,94 jongen (*Broedvogels van Winterswijk 1985, uitgave KNNV, Jan Grotenhuis e.a.*. Zie tabel 2.

Zoals te zien in bovenstaand schema komen regelmatig 2e (33,9%) 3e (17,9%) en soms ook 4e (3,8%) broedsels voor. In Glutz von Blotzheim worden voor 3^e broedsels veel lagere percentages genoemd, n.l. voor Engeland (n=699) 1% voor Denemarken (n=300) < 3%. 4^e Broedsels zijn daar een zeldzaamheid.

Waar de grote verschillen met onze waarnemingen weg komen is mij niet duidelijk, of het moet zijn dat de vogels in nestkasten broeden er geen broedsels over het hoofd worden gezien.

Locatie	Aantal uitgevlogen jongen per paar per jaar	Legselgrootte	Nestsucces, aantal legsels met minimaal 1 uitgevlogen jong
Winterswijk	N= 193 3,94	N=91 5,26	N=76 40,8 %
Losser	N= 47 8,57	N=102 4,54	N= 106 88,6 %
Baden-Württemberg	N= ? 5,70	?	?
Denemarken	N= ? 6,00	N=126 5,44	?

Tabel 2: overzicht broedsucces Grote Gele Kwikstaart in vier gebieden.

Door het gebruik van onze nestkasten door de vogels is het broedsucces in Losser veel groter dan in o.a. Winterswijk. Van predatoren zoals ratten, marterachtigen en vogels hebben de vogels die in onze nestkastjes broeden geen last, ook vindt er geen verstoring meer plaats doordat van buiten af niet gezien kan worden of er zich een broedsel in de kast bevindt. De legselgrootte is in de onderzoeksperiode in Winterswijk wat hoger dan in Losser. Houden de vogels hier al rekening met een minder groot broedsucces?

De vogels begonnen na een zachte winter reeds in maart met een broedsel. In 2000 werden op 20 april op een locatie al uitgevlogen jongen waargenomen en op een andere locatie een nest met 5 grote jongen die op het punt stonden om uit te vliegen. De broedduur is 12-14 dagen en de jongen blijven ongeveer 12 dagen in het nest. Wanneer we uitgaan van 5 dagen voor het leggen van de 5 eieren, de vogel begint te broeden bij een voltallig legsel, dan is het eerste ei gelegd rond 20 maart.

Van 102 legsels die voltallig waren, werden de volgende legselgroottes vastgesteld.

Legselgrootte	1	2	3	4	5	6	7
Winterswijk n=91	0x	0x	1x	11x	44x	33x	2x
Losser n=102	1x	6x	14x	15x	48x	18x	0x

Tabel 3: vergelijking legselgrootte van de Grote Gele Kwikstaart tussen Losser en Winterswijk.

Ringen

In totaal zijn er in de afgelopen jaren 403 jongen uit onze kasten uitgevlogen. Van deze 403 zijn er 265 geringd. Vanaf 1992 tot en met 2000 waren alle pullen van Grote Gele Kwikstaarten die in Nederland geringd werden afkomstig van broedsels uit onze nestkasten. Het geringe aantal geringde vogels t.o.v. het aantal uitgevlogen jongen komt doordat het ringen van de jongen zeker niet zonder risico is. Vogels die reeds veren beginnen te krijgen, worden niet meer geringd aangezien dan de kans bestaat dat ze voortijdig het nest verlaten. Vogels tussen de 5 en 8 dagen zijn het mooist om te ringen. Van de geringde vogels zijn tot nu toe geen terugmeldingen ontvangen, wel zijn regelmatig oude vogels waargenomen die geringd waren. Mogelijk zijn het jongen die uit onze kasten uitgevlogen zijn en later als volwassen vogel onze kasten ook gebruiken als nestplaats.

Discussie

Door het gebruik van nestkasten heeft de Vogelwerkgroep I.V.N. Losser op diverse plaatsen de Grote Gele Kwikstaarten een veilige broedplaats aangeboden. Aan de nieuwe betonnen bruggen was er bovendien voor de vogels bijna geen mogelijk om een geschikte nestplaats te vinden. Uit de gegevens die in de afgelopen 10 jaar zijn verzameld blijkt dat het broedsucces in de kasten duidelijk groter is dan op natuurlijke plaatsen. Verheugend is het dat nu ook andere vogelwerkgroepen het voorbeeld van Losser volgen en nestkasten plaatsen voor deze schitterende beekbewoner. Door het grote broedsucces zal mogelijk na een strenge winter de populatie van de Grote Gele Kwikstaart weer sneller op peil zijn.

Vogelwerkgroep I.V.N. Losser
 Leo Hassing
 Goormatenweg 23
 7586 RT Overdinkel

Literatuur

- Jan Grotenhuis e.a., 1985 Broedvogels van Winterswijk. KNNV uitgave
Glutz von Blutzheim, Handbuch der Vogel Mitteleuropas.
L Hassing, P Steffens Vogelwerkgroep I.V.N. Losser, Jaarverslagen 1992 t/m 2001.
J.G. TH. van Nes, 1958 De eieren en nesten van onze vogels.